YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
17 päivänä lokakuuta 1989 *

Yhdistetyissä asioissa 97, 98 ja 99/87,

Dow Chemical Ibérica, SA, espanjalainen yhtiö, kotipaikka Axpe-Erandio (Espanja),

Alcudia, Empresa para la Industria Química, SA, espanjalainen yhtiö, kotipaikka Madrid, ja

Empresa Nacional del Petróleo, SA, espanjalainen yhtiö, kotipaikka Madrid,

joita kaikkia edustaa asianajaja José Pérez Santos, Madrid, prosessiosoite Luxemburgissa c/o asianajaja Ernest Arendt, 4, avenue Marie-Thérèse,

kantajina,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Norbert Koch ja oikeudellisen yksikön virkamiehet Luis Miguel Pais Antunes ja Daniel Calleja y Crespo, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Georgios Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

joiden tavoitteena on kumota komission päätökset, jotka on 15 päivänä tammikuuta 1987 tehty asioissa IV/31.865 – PVC ja IV/31.866 – polyeteeni (C(87)19/1, 2 ja 3),

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

jotka koskevat 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 17/62 (EYVL 13, s. 204) 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua tarkastusta.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat Sir Gordon Slynn, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler ja M. Zuleeg sekä tuomarit T. Koopmans, G. F. Mancini, R. Joliet, T. F. O'Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse ja M. Díez de Velasco,

julkisasiamies: J. Mischo,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Pastor,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen sellaisena kuin se on muutettuna 8.12.1988 pidetyn suullisen käsittelyn jälkeen,

kuultuaan julkisasiamiehen 21.2.1989 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Dow Chemical Ibérica, SA (jäljempänä Dow Ibérica), Alcudia, Empresa para la Industria Química, SA (jäljempänä Alcudia) sekä Empresa Nacional del Petróleo, SA (jäljempänä EMP) ovat ETY:n perustamissopimuksen 173 artiklan toisen kohdan nojalla nostaneet kanteita, joiden tarkoituksena on niiden komission päätösten kumoaminen, jotka on 15.1.1987 tehty asioissa IV/31.865 - PVC ja IV/31.866 - polyeteeni (C(87)19/1, 2 ja 3), jotka koskevat 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 17/62 (EYVL 13, s. 204), joka on perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua tarkastusta.

2 Koska komissiolla on ollut hallussaan tietoja, joiden perusteella se on voinut olettaa, että tiettyjen PVC:n ja polyeteenin valmistajien ja toimittajien välillä on ollut olemassa sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, jotka ovat koskeneet kyseisten aineiden hintojen vahvistamista ja niiden toimituskiintiöitä yhteisössä, komissio on päättänyt suorittaa tarkastuksia useissa yrityksissä, niiden joukossa kantajat, ja tehnyt niiden osalta kanteiden kohteina olevat päätökset.

3 Kyseiset tarkastukset on suoritettu 20. ja 21.1.1987. Sen jälkeen kun kantajien edustajat olivat saaneet tietoonsa kanteiden kohteina olevat päätökset ja kun komission virkamiehet olivat ilmoittaneet heille asianomaisten yritysten oikeuksista ja velvoitteista, kantajien edustajat katsoivat olevansa velvollisia alistumaan tarkastuksiin eivätkä ne näin ollen vastustaneet sitä, että komission virkamiehet ottivat haltuunsa, tutkivat ja valokopioivat asiakirjoja vaan auttoivat niitä tässä toimituksessa.

4 Komissio on näin ollen saanut tilaisuuden tutustua kaikkiin toimistoihin, arkistoihin ja asiakirjoihin sekä Dow Ibérican edustajalle kuuluvaan salkkuun ja henkilökohtaiseen muistioon ja se on ottanut kaikki haluamansa valokopiot.

5 Pääasiaa koskevia taustoja, menettelyn kulkua sekä asianosaisten esittämiä väitteitä ja perusteluja koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen yhteisöjen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

6 Kantajat vetoavat kanteensa tueksi kahdeksaan väitteeseen, jotka koskevat kotirauhan suojaa ja yksityiselämän kunnioitusta koskevan perusoikeuden loukkaamista, suhteellisuusperiaatteen loukkaamista, syrjintäkiellon periaatteen loukkaamista, perustelujen puutteellisuutta, päätösten perustana olevien tosiseikkojen puuttumista tai määrittelemättä jättämistä, syyttömyysolettamaa koskevan perusoikeuden loukkaamista, olennaisten muotomääräysten rikkomista sekä sitä, että kyseisissä päätöksissä käsitellään toimia, jotka edeltävät Espanjan liittymistä yhteisöön.

Kotirauhan suojaa ja yksityiselämän kunnioitusta koskevan perusoikeuden loukkaamista koskeva väite

7 Kantajien mukaan kanteiden kohteina olevilla päätöksillä tai ainakin niiden täytäntöönpanossa on rikottu niiden perustavanlaatuista oikeutta kotirauhan

suojaan ja yksityiselämän kunnioitukseen. Asetuksen N:o 17 14 artiklassa, joka toki on tähän oikeuteen kohdistuva poikkeus, ei kantajien mukaan mitenkään valtuuteta komission virkamiehiä toteuttamaan sellaisia toimenpiteitä, joita kantajat pitävät etsintänä. Ne lisäävät, että jos tätä säännöstä olisi tulkittava siten, että siinä annetaan komissiolle valta suorittaa etsintä, se olisi lainvastainen sen vuoksi, että se olisi yhteensopimaton perusoikeuksien kanssa, joiden suojelu edellyttää sitä, että etsintä voidaan suorittaa ainoastaan ennakkoon annetun oikeudellisen valtuutuksen nojalla.

8 Komissio väittää ensinnäkin, ettei kotirauhan rikkomista ja yksityiselämän loukkaamista ole voinut tapahtua, koska kantajat ovat alistuneet tarkastuksiin millään tavalla vastustelematta. Se väittää lisäksi, että se toimivalta, joka sillä on asetuksen N:o 17 14 artiklan nojalla, kattaa sellaiset toimenpiteet, jotka tiettyjen jäsenvaltioiden oikeuden mukaan kuuluvat etsinnän käsitteen alaan. Komissio toteaa kuitenkin, että perusoikeuksista johtuvat oikeudellisen suojan vaatimukset, joiden olemassaoloa se ei periaatteessa kiistä, täyttyvät silloin kun niillä, joita tarkastusta koskevat päätökset koskevat, on mahdollisuus toisaalta riitauttaa nämä päätökset yhteisöjen tuomioistuimessa ja toisaalta pyytää niiden täytäntöönpanon lykkäämistä välitoimia koskevassa menettelyssä, mikä mahdollistaa sen, että yhteisöjen tuomioistuin voi nopeasti tarkistaa, etteivät määrätyt tarkastukset ole luonteeltaan mielivaltaisia. Tällainen valvonta vastaa komission mukaan ennakkoon annettua oikeudellista valtuutusta.

9 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jokin aika sitten (asioissa 46/87 ja 227/88 Hoechst v. komissio, tuomio 21.9.1989, Kok. 1989, s. 2859) todennut, asetuksen N:o 17 14 artiklaa ei voida tulkita siten, että tulkinnan seuraukset olisivat yhteensopimattomia yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden ja erityisesti perusoikeuksien kanssa.

10 Perusoikeudet ovat vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan erottamaton osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista yhteisöjen tuomioistuin valvoo tukeutuen jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen sekä niihin kansainvälisiin sopimuksiin ja muihin asiakirjoihin, joiden tekemiseen jäsenvaltiot ovat osallistuneet tai joihin ne ovat liittyneet (ks. erityisesti asia 4/73, Nold, tuomio 14.5.1974, Kok. 1974, s. 491). Ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevalla eurooppalaisella yleissopimuksella, joka on tehty 4.11.1950 (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus), on tässä suhteessa erityinen merkitys (ks. erityisesti asia 222/84, Johnston, tuomio 15.5.1986, Kok. 1986, s. 1651).

11 Asetuksen N:o 17 14 artiklan tulkitsemiseksi on otettava huomioon erityisesti vaatimukset, jotka johtuvat puolustautumisoikeuksien kunnioittamisesta; tämän periaatteen perustavaa merkitystä on useaan otteeseen korostettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (ks. erityisesti asia 322/81, Michelin, tuomio 9.11.1983, Kok. 1983, s. 3461, 7 kohta).

12 Vaikka on totta, että kyseisessä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että puolustautumisoikeuksia on kunnioitettava sellaisissa hallinnollisissa menettelyissä, joissa voidaan määrätä seuraamuksia, on myös tärkeätä estää se, että näitä oikeuksia loukattaisiin peruuttamattomalla tavalla sellaisissa alustavissa tutkintamenettelyissä, joihin kuuluvat erityisesti tarkastukset ja joilla voi olla ratkaiseva merkitys hankittaessa todisteita sellaisista yritysten lainvastaisista toimista, joista ne voivat olla vastuussa.

13 Vaikka tietyt puolustautumisoikeudet koskevat näin ollen ainoastaan väitetiedoksiantoa seuraavia kontradiktorisia menettelyjä, eräitä oikeuksia, kuten esimerkiksi oikeutta oikeudellisen avustajan käyttöön sekä oikeutta asianajajan ja tämän asiakkaan välisen kirjeenvaihdon luottamuksellisuuteen (jonka yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut asia 155/79, AM & S, tuomio 18.5.1982, Kok. 1982, s. 1575) on kunnioitettava alustavasta tutkintavaiheesta alkaen.

14 Kotirauhan suojaa ja yksityiselämän kunnioitusta koskevasta perusoikeudesta johtuvien vaatimusten osalta, joihin kantajat ovat vedonneet, on todettava, että vaikka tällaisen oikeuden olemassaolo on luonnollisten henkilöiden yksityisasuntojen osalta tunnustettava yhteisön oikeusjärjestyksessä sen vuoksi, että tällaisen oikeuden suojaaminen on jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksille yhteinen periaate, tämä ei kuitenkaan koske yrityksiä, koska jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten välillä on vähäistä suurempia eroja sen osalta, miten ja missä määrin liiketiloille myönnetään suojaa viranomaisten toimia vastaan.

15 Tähän päätelmään ei vaikuta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla, jonka 1 kohdassa määrätään, että "jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta". Tällä artiklalla tarjottu suoja koskee ihmisen henkilökohtaisen vapauden käyttöä, eikä sitä näin ollen voida laajentaa liiketiloihin. Lisäksi on todettava, että asiaa koskevaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä ei ole olemassa.

16 Tästä huolimatta kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä julkisen vallan puuttumisen sekä luonnollisten henkilöiden että oikeushenkilöiden yksityisen toiminnan alaan on perustuttava lakiin ja oltava perusteltavissa laissa säädetyillä syillä. Näissä oikeusjärjestyksissä säädetään näin ollen, vaikkakin yksityiskohdiltaan toisistaan poikkeavalla tavalla, suojasta sellaisia toimia vastaan, jotka ovat mielivaltaisia tai suhteettomia. Tällaisen suojan vaatimus on näin ollen tunnustettava yhteisön oikeuden yleiseksi periaatteeksi. Tältä osin on muistettava, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut olevansa toimivaltainen määrittelemään sen, milloin ne tarkastukset, jotka komissio suorittaa EHTY:n perustamissopimuksen osalta, ovat liiallisia (asioissa 5–11 ja 13–15/62, San Michele ym., tuomio 14.12.1962, Kok. 1962, s. 895).

17 Sen tutkintatoimivallan luonnetta ja laajuutta, jotka on annettu komissiolle asetuksen N:o 17 14 artiklan nojalla, on näin ollen tarkasteltava edellä esitettyjen yleisten periaatteiden valossa.

18 Artiklan 1 kohdassa komissio valtuutetaan ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin yrityksiä ja yritysten yhteenliittymiä koskeviin tarkastuksiin. Siinä täsmennetään, että "tätä tarkoitusta varten komission valtuuttamilla virkamiehillä on oikeus:

a) tutkia kirjanpitoa ja muita liikeasiakirjoja;

b) ottaa jäljennöksiä ja otteita kirjanpidosta ja muista liikeasiakirjoista;

c) vaatia suullisia selvityksiä paikalla;

d) päästä yrityksen kaikkiin tiloihin, sen kaikille alueille ja sen kaikkiin kulkuneuvoihin".

19 Saman artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään, että tarkastukset voidaan suorittaa joko kirjallisen valtuutuksen tai sellaisen päätöksen perusteella, jolla yritykset tai yritysten yhteenliittymät velvoitetaan alistumaan komission määräämiin tarkastuksiin. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, komissio voi valita näiden kahden mahdollisuuden välillä ottaen huomioon kunkin yksittäistapauksen ominaispiirteet (asia 136/79, National Panasonic, tuomio 26.6.1980, Kok. 1980, s. 2033). Sekä kirjallisessa valtuutuksessa että päätöksessä on mainittava tarkastuksen kohde ja tarkoitus. Olipa noudatettava menettely kumpi hyvänsä, komissio on velvollinen ennen tarkastusta ilmoittamaan tarkastuksesta sen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka

alueella tarkastus on määrä suorittaa. Samaa viranomaista on 14 artiklan 4 kohdan nojalla kuultava ennen tarkastusta koskevan päätöksen tekemistä.

20 Saman artiklan 5 kohdan mukaan sen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen virkamiehet, jonka alueella tarkastus on määrä suorittaa, voivat tämän viranomaisen tai komission pyynnöstä avustaa komission virkamiehiä näiden tehtävien suorittamisessa.

21 Lopuksi, artiklan 6 kohdan mukaan kansallisten viranomaisten apu on tarpeen tarkastuksen suorittamisessa, jos yritys vastustaa sitä.

22 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa asiassa National Panasonic, 26.6.1980 antamassaan tuomiossa (20 kohta), asetuksen N:o 17 johdanto-osan seitsemännestä ja kahdeksannesta kappaleesta ilmenee, että tämän asetuksen 14 artiklassa komissiolle uskotun toimivallan tarkoituksena on mahdollistaa, että komissio voi sille ETY:n perustamissopimuksessa uskotun tehtävän mukaisesti valvoa kilpailusääntöjen noudattamista yhteismarkkinoilla. Kuten perustamissopimuksen johdanto-osan neljännestä perustelukappaleesta, perustamissopimuksen 3 artiklan f alakohdasta ja 85 ja 86 artiklasta ilmenee, näiden oikeussääntöjen tarkoituksena on estää kilpailun vääristyminen yleisen edun, yksittäisten yritysten ja kuluttajien kustannuksella. Asetuksella N:o 17 komissiolle uskotun toimivallan käyttäminen auttaa ylläpitämään perustamissopimuksessa määrättyä kilpailua koskevaa järjestelmää, jota yritysten on ehdottomasti noudatettava. Edellä mainitussa johdanto-osan kahdeksannessa kappaleessa täsmennetään, että komissiolla on oltava yhteismarkkinoiden koko alueella toimivalta vaatia tietoja ja suorittaa tarkastuksia, "jotka ovat tarpeen" edellä mainittujen 85 ja 86 artiklan rikkomisten selvittämiseksi.

23 Sekä asetuksen N:o 17 päämäärästä että saman asetuksen 14 artiklasta, jossa luetellaan komission virkamiehille annetut toimivaltuudet, ilmenee, että tarkastukset voivat olla hyvin laajoja. Tältä osin oikeus päästä yrityksen kaikkiin tiloihin, sen kaikille alueille ja sen kaikkiin kulkuneuvoihin on erityisen merkittävä, koska sen tarkoituksena on antaa komissiolle mahdollisuus todisteiden hankkimiseen kilpailusääntöjen rikkomisesta niistä paikoista, joissa todisteita tavallisesti on, eli yritysten liiketiloista.

24 Kyseinen pääsyoikeus vesittyisi, jos komission virkamiesten olisi tyydyttävä pyytämään saada käyttöönsä sellaisia asiakirjoja, jotka he kykenisivät ennakolta täsmällisesti yksilöimään. Tällainen oikeus merkitsee päinvastoin mahdollisuutta etsiä sellaisia erilaisia tietolähteitä, jotka eivät vielä ole täysin

tiedossa tai joita ei ole kokonaan yksilöity. Ilman tällaista mahdollisuutta komission olisi mahdotonta hankkia tarkastuksen kannalta tarpeellisia tietolähteitä, jos asianomaiset yritykset kieltäytyvät yhteistyöstä tai jarruttavat menettelyä.

25 Vaikka asetuksen N:o 17 14 artiklassa annetaan näin ollen komissiolle laajat toimivaltuudet tarkastusten osalta, toimivaltuuksien käyttäminen on kuitenkin sidottu sellaisiin edellytyksiin, joilla taataan asianomaisten yritysten oikeuksien kunnioittaminen.

26 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että komissiolle on asetettu velvoite mainita tarkastuksen kohde ja tarkoitus. Tämä velvoite on perustavanlaatuinen vaatimus paitsi sen vuoksi, että asianomaisten yritysten tiloissa suoritettaviksi aiottujen tarkastusten osoitetaan olevan oikeutettuja, myös siksi, että yritysten on mahdollista määritellä yhteistyövelvollisuutensa laajuus samanaikaisesti puolustautumisoikeutensa säilyttäen.

27 On myös todettava, että komission tarkastusvaltuuksien käytön edellytykset vaihtelevat käytetyn menettelyn, asianomaisen yrityksen asenteen ja kansallisten viranomaisten toimien mukaan.

28 Asetuksen N:o 17 14 artiklassa tarkoitetaan ensisijaisesti sellaisia tarkastuksia, jotka suoritetaan niin, että asianomaiset yritykset ovat komission kanssa yhteistyössä joko vapaaehtoisesti tilanteessa, jossa on annettu kirjallinen valtuutus, tai tarkastusta koskevasta päätöksestä johtuvan velvoitteen täyttämiseksi. Viimeksi mainitussa tilanteessa, josta on kyse tässä yksittäistapauksessa, komission virkamiehillä on muun muassa mahdollisuus saada nähtäväkseen pyytämänsä asiakirjat, päästä osoittamiinsa tiloihin sekä nähdä osoittamiensa kalusteiden sisällön. Sitä vastoin he eivät voi pakolla päästä tiloihin tai saada kalusteiden sisältöä nähtäväkseen tai velvoittaa yrityksen henkilöstöä mahdollistamaan tämä taikka suorittaa etsintöjä ilman yrityksen johdon lupaa.

29 Tilanne on täysin toisenlainen, jos asianomainen yritys vastustaa komission tarkastusta. Tällöin komission virkamiehet voivat 14 artiklan 6 kohdan perusteella ilman kyseisen yrityksen myötävaikutusta etsiä kaikkia tarkastuksen kannalta tarpeellisia tietolähteitä kansallisten viranomaisten avustamina, ja kansalliset viranomaiset ovat velvollisia antamaan tarkastuksen suorittamiseksi tarvittavaa apua. Vaikka tällaista apua vaaditaan ainoastaan, jos yritys vastustaa tarkastusta, sitä voidaan kuitenkin varotoimenpiteenä pyytää ennakkoon yrityksen mahdollisen vastustuksen torjumiseksi.

30 Asetuksen N:o 17 14 artiklan 6 kohdasta ilmenee, että jokaisen jäsenvaltion on määriteltävä ne edellytykset, joiden mukaan kansalliset viranomaiset antavat apuaan komission virkamiehille. Tältä osin jäsenvaltiot ovat velvollisia varmistamaan komission toiminnan tehokkuuden edellä mainittuja yleisiä periaatteita samanaikaisesti kunnioittaen. Tästä seuraa, että nämä rajoitukset huomioon ottaen ne menettelylliset keinot, joilla voidaan turvata yritysten oikeuksien kunnioittaminen, määritellään kansallisessa oikeudessa.

31 Tästä seuraa, että silloin kun komissio aikoo suorittaa kansallisten viranomaisten avustamina tarkastustoimia ilman asianomaisten yritysten myötävaikutusta, komission on kunnioitettava niitä menettelyllisiä takeita, joita kansallisessa oikeudessa on tältä osin säädetty.

32 Komission on huolehdittava siitä, että kansallisen oikeuden nojalla toimivaltaisella elimellä on käytettävissään kaikki ne keinot, jotka tämä elin tarvitsee voidakseen käyttää sille kuuluvaa valvontavaltaa. On korostettava, että tämä elin – olipa se tuomioistuin tai ei – ei voi tällaisessa tilanteessa omalla arvioinnillaan korvata komission suorittamaa arviointia siitä, ovatko määrätyt tarkastukset tarpeen; tosi- ja oikeusseikkoja koskeva komission arviointi kuuluu ainoastaan yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman laillisuusvalvonnan alaan. Kansallisen elimen toimivaltaan kuuluu sitä vastoin tarkastusta koskevan päätöksen aitouden varmistamisen jälkeen tutkia, etteivät aiotut pakkotoimenpiteet ole mielivaltaisia tai ylimitoitettuja tarkastuksen kohteeseen nähden, sekä valvoa näiden toimenpiteiden suorittamiseen liittyvien kansallisen oikeuden sääntöjen noudattamista.

33 Edellä esitetyn valossa on todettava, että niillä toimenpiteillä, joiden toteuttamiseen komission virkamiehille annettiin kanteen kohteena olevalla päätöksellä lupa, ei ylitetty sitä toimivaltaa, joka heillä asetuksen N:o 17 14 artiklan nojalla on. Kyseisen päätöksen 1 artiklassa nimittäin rajoituttiin asettamaan kantajalle velvoite "sallia komission valtuuttamien virkamiesten päästä tiloihinsa normaaleina toimistoaikoina, esittää tarkastusta varten mainittujen virkamiesten vaatimia tarkastuksen kohteeseen liittyviä liikeasiakirjoja ja sallia jäljennösten ottaminen niistä sekä antaa välittömästi mainittujen virkamiesten mahdollisesti pyytämiä selvityksiä".

34 On totta, että yhteisöjen tuomioistuimessa käydyn menettelyn aikana komissio on väittänyt, että sen virkamiehillä oli tarkastusmenettelyssä oikeus etsintöihin ilman kansallisten viranomaisten apua ja kunnioittamatta kansallisessa oikeudessa säädettyjä menettelyllisiä takeita. Tällainen asetuksen N:o 17 14

artiklan tulkinnan virheellisyys ei kuitenkaan merkitse sitä, että tämän säännöksen perusteella tehdyt päätökset olisivat lainvastaisia.

35 Sen väitteen osalta, joka koskee kanteiden kohteina olevien päätösten täytäntöönpanoa, on todettava, että vaikka komission virkamiesten toiminta ei ollut sen toimivallan mukaista, joka heillä on asetuksen N:o 17 14 artiklan ja kanteiden kohteina olevien päätösten nojalla, tämä seikka ei vaikuta näiden päätösten lainmukaisuuteen. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on itse asiassa 8.11.1983 antamassaan tuomiossa (asiat 96–102, 104, 105, 108 ja 110/82, IAZ, Kok. 1983, s. 3369, 16 kohta) todennut, päätöksen tekemisen jälkeen toteutetut toimet eivät voi vaikuttaa päätöksen pätevyyteen. Näin ollen ei tämän kannemenettelyn yhteydessä ole tutkittava niitä väitteitä, jotka koskevat tarkastusten kulkua.

36 Peruste, joka koskee kotirauhan suojaa ja yksityiselämän kunnioitusta koskevan perusoikeuden loukkausta, on näin ollen hylättävä.

Suhteellisuusperiaatteen loukkausta koskeva peruste

37 Kantajat väittävät, että kanteiden kohteina olevilla päätöksillä loukataan yhteisön oikeuteen kuuluvaa suhteellisuusperiaatetta, koska niillä tarpeettomasti loukataan perusoikeutta, joka Espanjan perustuslain 18 pykälän 2 momentissa on tunnustettu yrityksille ja joka antaa oikeuden vastustaa tarkastuksia ja etsintöjä lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa rikos on parhaillaan käynnissä tai joissa tarkastukset ja etsinnät suoritetaan ennakollisen tuomioistuinmääräyksen perusteella. Komission olisi kantajien mukaan yhteisön oikeuteen kuuluvan suhteellisuusperiaatteen nojalla ollut tulkittava asetuksen N:o 17 14 artiklaa edellä mainitun kansallisen säännöksen mukaisesti, jotta olisi vältetty vakava ristiriita Espanjan valtiosäännön kanssa, joka puolestaan tässä suhteessa on yhteensopiva yhteisön rakenteen ja tavoitteiden kanssa.

38 Tältä osin on todettava, että vaikka kanneperusteessa vedotaan yhteisön oikeuteen kuuluvaan suhteellisuusperiaatteeseen, perusteessa todellisuudessa saatetaan kanteiden kohteina olevien päätösten pätevyys riippuvaiseksi sellaisesta asetuksen N:o 17 tulkinnasta, joka on kansallisen oikeuden säännöksen mukainen. On kuitenkin todettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo 17.12.1970 antamassaan tuomiossa (asia 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, Kok. 1970, s. 1125, 3 kohta) tehnyt, että yhteisön säädöksen,

päätöksen tai muun toimen pätevyyttä voidaan arvioida ainoastaan yhteisön oikeuden perusteella ja tämän vuoksi vetoamisella perusoikeuksien loukkauksiin, sellaisina kuin nämä oikeudet on kirjattu jonkin jäsenvaltion perustuslakiin, tai jäsenvaltion valtiosääntörakenteeseen sisältyviin periaatteisiin ei voi olla vaikutusta yhteisön toimen pätevyyteen tai sen oikeusvaikutukseen kyseisen valtion alueella.

39 Suhteellisuusperiaatteen loukkausta koskeva peruste on näin ollen hylättävä.

Syrjintäkiellon periaatteen loukkausta koskeva peruste

40 Kantajat vetoavat syrjintäkiellon periaatteen loukkaukseen sillä perusteella, että komissio on ryhtynyt suorittamaan riidanalaisia tarkastuksia ilman ennakollista oikeudellista lupamenettelyä samalla kun se muissa jäsenvaltioissa oleviin yrityksiin suoritti tällaisia tarkastuksia ainoastaan kyseisen lupamenettelyn jälkeen.

41 Tältä osin on riittävää todeta, että kantajien väite koskee sitä tapaa, jolla kanteiden kohteina olevia päätöksiä on pantu täytäntöön. Kuten edellä on kuitenkin jo todettu, tämän kannemenettelyn yhteydessä ei ole tutkittava niitä perusteita, jotka koskevat tarkastusten kulkua.

42 Näin ollen syrjintäkiellon periaatteen loukkausta koskeva väite on hylättävä.

Perustelujen puutteellisuutta koskeva peruste

43 Kantajien mukaan kanteiden kohteina olevat päätökset eivät täytä niitä perusteluja koskevia edellytyksiä, jotka seuraavat perustamissopimuksen 190 artiklasta sekä asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdasta, koska päätökset ovat laveita, epätäsmällisiä ja osittain virheellisiä. Kantajat toteavat erityisesti, että kyseisiin päätöksiin sisältyy epätäsmällinen määritelmä relevanteista markkinoista, jossa ei erotella PVC:n markkinoita polyeteenin markkinoista; ettei niissä millään tavalla rajata kyseisiä markkinoita maantieteellisesti; ettei niissä riittävällä tavalla kuvailla oletettuja rikkomuksia; ettei niihin sisälly viitteitä siitä ajanjaksosta, jolloin kyseiset rikkomukset on komission mukaan tehty, ja lopuksi; että niissä jätetään ottamatta huomioon ne kiistattomat tosiseikat, että Dow Ibérica ja Alcudia eivät valmista eivätkä pidä kaupan

PVC:tä ja että EMP, vaikka se onkin Alcudian pääasiallinen osakkeenomistaja, ei itse valmista eikä pidä kaupan mitään kyseisistä tuotteista.

44 On muistettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo edellä mainitussa asiassa National Panasonic, 26.6.1980 antamassaan tuomiossa (25 kohta) todennut, että asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdassa määritellään tarkastuksen määräämistä koskevan päätöksen perustelujen olennaiset seikat, ja siinä säädetään, että "päätöksessä on mainittava tarkastuksen kohde ja tarkoitus, määrättävä päivä, jona tarkastus alkaa, sekä ilmoitettava 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa ja 16 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetyistä seuraamuksista ja oikeudesta hakea muutosta päätökseen yhteisön tuomioistuimelta".

45 Kuten edellä on todettu, komissiolle asetettu velvollisuus mainita tarkastuksen kohde ja tarkoitus on asianomaisten yritysten puolustautumisoikeuksien perustavanlaatuinen tae. Tästä seuraa, että sen velvoitteen laajuutta, joka koskee tarkastusta koskevan päätöksen perustelemista, ei voida rajoittaa vetoamalla tarkastusten tehokkuuteen liittyviin syihin. Tältä osin on täsmennettävä, että vaikka on totta, ettei komissio ole velvollinen ilmoittamaan kaikkia niitä hallussaan olevia tietoja, jotka koskevat tutkittavana olevia kilpailunrajoituksia, eikä tekemään perusteellista oikeudellista luonnehdintaa kyseisistä kilpailunrajoituksista, komission on sitä vastoin kuitenkin selvästi mainittava ne oletetut seikat, jotka se aikoo selvittää.

46 Edeltävien seikkojen valossa ne kantajien esittämät väitteet, jotka koskevat kanteiden kohteina olevien päätösten perusteluja, on hylättävä. Relevanttien markkinoiden täsmällistä rajaamista, oletettuja rikkomuksia koskevaa täsmällistä oikeudellista luonnehdintaa sekä sen ajanjakson osoittamista, jolloin rikkomusten väitetään tapahtuneen, ei tarvitse tehdä tarkastusta koskevassa päätöksessä, jos siinä kuitenkin mainitaan edellä mainitut olennaiset tiedot.

47 Tältä osin on todettava, että vaikka kanteiden kohteina olevien päätösten perustelut on kirjoitettu hyvin yleisin sanamuodoin, jotka olisivat hyvinkin voineet olla täsmällisempiä, ja joita voidaan tältä osin näin ollen arvostella, päätöksissä mainitaan kuitenkin asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdassa vaaditut olennaiset seikat. Kyseisissä päätöksissä viitataan erityisesti sellaiseen tietoon, jonka perusteella oletetaan sellaisten sopimusten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen olemassaolo yhteisössä tiettyjen PVC:n ja polyeteenin (mukaan lukien joskaan ei yksinomaan LdPE) valmistajien ja toimittajien välillä, jotka koskevat näiden tuotteiden hintoja, määriä ja myyntitavoitteita. Päätösten mukaan nämä sopimukset ja menettelytavat voivat olla perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaan kohdistuva vakava

rikkomus. Kyseisten päätösten 1 artiklan mukaan jokainen kantaja "on velvollinen alistumaan tarkastukseen, joka koskee sen mahdollista osallisuutta" sopimuksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin ja näin ollen sallimaan komission virkamiehille pääsyn tiloihinsa sekä luovuttamaan tarkastusta varten nähtäväksi tai jäljennettäväksi liikeasiakirjoja, "jotka koskevat tarkastuksen kohdetta".

48 Sen erityisen väitteen osalta, jonka EMP on esittänyt itseään koskevaa päätöstä vastaan, on todettava, että tämän yrityksen osallistumista Alcudian emoyhtiön ominaisuudessa niihin kilpailunvastaisiin toimiin, jotka ovat tarkastuksen kohteena, mikä mahdollisuus on todettu kanteen kohteena olevassa päätöksessä, ei voida sulkea pois ainoastaan sillä perusteella, ettei EMP itse valmista eikä pidä kaupan niitä aineita, joita kilpailunvastaiset toimet koskevat.

49 Edeltävästä seuraa, että perustelujen riittämättömyyttä koskeva peruste on hylättävä.

Päätösten perustana olevien tosiseikkojen puuttumista tai määrittämättä jättämistä koskeva peruste

50 Kantajat toteavat, että kanteiden kohteina olevat päätökset loukkaavat laillisuusperiaatetta sen vuoksi, etteivät ne perustu sellaisten todisteiden tai aihetodisteiden olemassaoloon, joilla määrätyt tarkastukset voitaisiin perustella.

51 Tältä osin on ensiksi todettava, että niiltä osin kuin tämä väite perustuu argumenttiin, jonka mukaan komissio on velvollinen ilmoittamaan niille, joita tarkastusta koskeva päätös koskee, kaikki hallussaan olevat tiedot, jotka koskevat oletettuja rikkomuksia, tämä väite on hylätty jo perustelujen puutteellisuutta koskevan väitteen tarkastelun yhteydessä.

52 Niiltä osin kuin väite perustuu toteamukseen siitä, ettei sellaisia seikkoja, joilla määrätyt tarkastukset voitaisiin perustella, ole olemassa ja näin ollen kanteiden kohteina olevien päätösten mielivaltaisesta luonteesta, on todettava, että koska kantaja ei ole esittänyt tämän toteamuksen tueksi minkäänlaista näyttöä, väite on hylättävä.

53 Päätösten perustana olevien tosiseikkojen puuttumista tai määrittelemättä jättämistä koskeva peruste on näin ollen hylättävä.

Syyttömyysolettamaa koskevan perusoikeuden loukkausta koskeva peruste

54 Kantajat väittävät, että kanteiden kohteina olevilla päätöksillä loukataan heidän syyttömyysolettamaa koskevaa perusoikeuttaan niiltä osin kuin kyseisissä päätöksissä viitataan "todisteisiin" heidän osallistumisestaan sopimuksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin.

55 Tältä osin on todettava, että päätösten itsensä sanamuodoista ilmenee, ettei kyseisiä sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja pidetä todistettuina vaan "epäiltyinä".

56 Näin ollen syyttömyysolettamaa koskevan perusoikeuden loukkausta koskeva peruste on hylättävä ilman, että olisi tarpeen tutkia, onko tällainen oikeus yhteisön oikeusjärjestyksessä tunnustettava yrityksille.

Olennaisten menettelymääräysten rikkomista koskeva peruste

57 Kantajien mukaan kanteiden kohteina olevilla päätöksillä rikotaan olennaisia menettelymääräyksiä niiltä osin kuin niiden perusteella ei ole mahdollista tunnistaa päätöksentekoelintä eikä päätellä, oliko tällä elimellä toimivalta tehdä kyseinen päätös, sekä siksi, ettei päätöksentekoelin ole allekirjoittanut niitä.

58 Ensimmäisen väitteen osalta on todettava, että kanteiden kohteina olevat päätökset on tehty niin kutsutun valtuutusmenettelyn mukaisesti, josta on säädetty 5.11.1980 tehdyssä komission päätöksessä, jossa se komission jäsen, jonka tehtäviin kilpailuasiat kuuluvat, valtuutetaan komission nimissä ja sen vastuulla tekemään asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja päätöksiä, joilla yrityksiä määrätään alistumaan tarkastuksiin. Yhteisöjen tuomioistuin on jo 23.9.1986 antamassaan tuomiossa (asia 5/85, AKZO Chemie v. komissio, Kok. 1986, s. 2585) todennut, ettei kyseinen päätös loukkaa sulautumissopimuksen 17 artiklaan kirjattua kollegisen päätöksenteon periaatetta. Näin ollen päätöksentekoelimestä, nimittäin Euroopan yhteisöjen komissiosta, ja sen toimivallasta ei ole voinut olla epäilystä.

59 Toisen väitteen osalta on todettava, ettei missään säännöksessä tai määräyksessä edellytetä, että yritykselle annettavan päätöksen kappaleen olisi oltava toimivaltaisen elimen allekirjoittama. Sitä vastoin on kiistatonta, että kanteiden kohteina olevien päätösten on oltava komission pääsihteeristön allekirjoituksellaan varmentamia.

60 Olennaisia menettelymääräyksiä koskeva peruste on näin ollen hylättävä.

Peruste, joka koskee sitä, että päätöksissä tarkoitetaan Espanjan liittymistä yhteisöön edeltäviä toimia

61 Kantajat väittävät, että vaikka toimet, jotka edeltävät Espanjan liittymistä yhteisöön, kuuluvat yhteisön "alueellisen" toimivallan alaan niiltä osin kuin niillä on kilpailunvastaisia vaikutuksia yhteisön alueella, kyseiset toimet eivät kuitenkaan kuulu yhteisön "henkilöllisen" toimivallan alaan, toisin sanoen ne eivät voi olla pakollisen tarkastuksen kohteena sen vuoksi, että ne yritykset, jotka toimiin ovat syyllistyneet, eivät kuuluneet komission toimivallan alaan. Komission tarkastuksia koskevalla toimivallalla ei kantajien mukaan voi olla taannehtivaa vaikutusta.

62 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että koska mitään asetusta N:o 17 koskevaa poikkeusta ei ole säädetty, tämä säädös oli sovellettavissa uusien jäsenvaltioiden liittymisestä lähtien Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisehdoista tehdyn asiakirjan 2 artiklassa olevan yleissäännön nojalla. Näin ollen Espanjassa sijaitsevat yritykset ovat voineet olla tarkastusten kohteena 1.1.1986 lähtien.

63 Niiden tarkastusten kohteita, jotka komissio kyseisen päivämäärän jälkeen suorittaa niissä yrityksissä, jotka sijaitsevat uusissa jäsenvaltioissa, voidaan rajoittaa ainoastaan kilpailua koskevien yhteisön sääntöjen soveltamisalan mukaisesti. Mikään tällainen sääntö ei tältä osin rajoita komission tarkastusta koskevaa toimivaltaa ainoastaan niihin toimiin, jotka on suoritettu liittymisen jälkeen.

64 Tästä seuraa, että peruste, joka koskee sitä, että päätöksissä tarkoitetaan Espanjan liittymistä yhteisöön edeltäviä toimia, on hylättävä.

65 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, ettei mitään perusteita, joka on esitetty kanteiden kohteina olevia päätöksiä vastaan, voida hyväksyä ja että kanteet on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

56 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asian, kantajat velvoitetaan korvaamaan yhteisvastuullisesti oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanteet hylätään.

2) Kantajat määrätään yhteisvastuullisesti korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Due Slynn Kakouris Schockweiler Zuleeg

Koopmans Mancini Joliet O'Higgins

Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Grévisse Díez de Velasco

Julistettiin Luxemburgissa 17 päivänä lokakuuta 1989.

J.-G. Giraud
kirjaaja

O. Due
presidentti